

Verden ifølge Arendt: Frihed er politisk, modig handlen i uforudsigelighed

Af: Helge Christiansen

Politologen, filosofen og debattøren Hannah Arendts skoletanker kan nok få det til at gibbe i moderne skolefolk. De skal ses i sammenhæng med hele hendes syn på frihed og politisk handlen og på menneskets evne til at tænke på ny, der blandt andet bunder i erfaringer fra hendes livshistorie.

Det er med en vis ærefrygt, at jeg nærmer mig en anmeldelse af et udvalg af tekster skrevet af Hannah Arendt. Hun optræder igen og igen i forbindelse med politiske emner – sidst i forbindelse med covid-19-problemer - og hendes navn dukker op både i akademisk forskning og i folkeoplysning. I fagbladet *Folkeskolen* nævnes det i nummer 21 sidste år, at Josefine Rask Dam og Aviaja Stjernstrøm er blevet prisbelønnet for et bachelorprojekt i faget kristendom, som tager udgangspunkt i Hannah Arendts filosofi.

Der er fem tekster af Arendt i bogen og et, hvor Morten Timmermann Korsgaard giver en introduktion til hendes forfatterskab. Den har jeg haft glæde af, da det ikke er en enkel sag at sætte sig ind i hendes univers. I denne bog bringes hendes essay "Krisen i skolesystemet og pædagogikken". Hun retter et voldsomt angreb mod det amerikanske skolesystem, ikke mindst pragmatismen, hvor man tager udgangspunkt i elevernes erfaringer og learning by doing.

Skolen er efter hendes mening indskudt mellem familiens private sfære og det offentlige rum. Lærerne skal guide eleverne til at forstå verden. De skal være ansvarlige repræsentanter for samfundet og skal kunne deres fag, så de kan føre eleverne ind i et møde med kulturen. Samtidig skal de værne om alle børns mest værdifulde potentialer: det at tænke og skabe nyt og ikke tilpasse dem til samfundet.

Immigranter og børn har det til fælles, at de ser verden på en helt ny måde. De skal forny verden og ikke lære at kopiere den gamle, som vil forfalde. Alle mennesker, som kommer til verden, skaber gennem deres oplevelser i verden en fælles fornuft, den sunde, fælles menneskeforstand, fællessansen. Lærerne skal ikke indoktrinere og styre eleverne til en bestemt livsførelse, for da vil den nyskabende kraft, der findes i hver generation, blive ødelagt.

Hun er således modstander af bastante mål og styring, men tilhænger af, at lærerne som samfundets repræsentanter skal indføre eleverne i samfundets forhold og i et historisk perspektiv.

I bogens efterfølgende tekster beskrives baggrunden for hendes tro på en fælles fornuft og på natalitetens kraft. Hun voksede op i Nazityskland og oplevede til sin rædsel, hvordan mange af hendes universitetskolleger, blandt andre filosofen Heidegger, rettede ind efter nazismen, hvilket førte til, at hun tog afstand fra alle ideologier og teoretiske, filosofiske og videnskabelige tanke-systemer. Hun slap med nød og næppe til USA, hvor hun levede resten af sit liv.

Hun fulgte som rapporterende journalist for et amerikansk dagblad sagen mod nazisten Adolf Eichmann i Israel og kom til den konklusion, at hans ondskab skyldtes manglende evne til selvstændig tænkning. Han var en funktionær, som gjorde, hvad han blev bedt om.

Det fører mig til på denne anmeldelses meget begrænsede plads at gøre rede for baggrunden for Arendts tanker om livet og skolen, om godt og ondt og om, hvordan man kan bekæmpe ondsken. Hun bygger blandt andet sine udsagn på forbilleder i vores kultur. Blandt dem er Sokrates, som ikke gav de unge mennesker, han vejledte, løsningen på eksistentielle problemer. I stedet fik han dem med sine mange spørgsmål og sin egen stadige tvivlen til at tænke selv.

Den etiske ansvarlighed formuleres ikke i hendes værker som regler, men man skal kunne sætte sig ind i den andens position og handle, så man vil være tro mod sig selv.

Et andet forbillede er Augustin, den kendte kirkefader fra antikken. Arendt tager udgangspunkt i hans værk 'Om Guds Stat' i forbindelse med sit syn på frihed og politik. Ethvert menneskes fødsel sammenlignes i dette værk med frihedens skabelse i universet. "Gud skabte mennesket for at indføre begyndelsens evne i verden".

Arendt beskriver om og om igen, at tænkningen, det at stoppe op og reflektere og det at kunne tænke nyt, er menneskets adelsmærke. Ikke for at finde færdige ideologier eller sandheder, men for til stadighed at skabe nyt og nedbryde fordomme, tanke-systemer og ideologier. Frihed er for hende tæt forbundet med politisk handlen. Hun lægger distance til den filosofiske tradition i antikken, som betragtede spørgsmål om mening og frihed som noget indre, der ikke havde med politik at gøre.

Den fælles fornuft og samtalen er central i Arendts tænkning. Og formen, hun foretrak i sin undervisning, var mere seminaret, hvor alle kunne ytre sig, end foredraget.

Hannah Arendt er ikke let at forstå, men hendes fastholden af alles ligeværdige ret til at ytre sig uanset status i samfundet, som det er udtrykt i forbindelse med hendes tanker om den fælles fornuft, og hendes krav om stadig ny, kritisk tænkning og politisk handling er yderst aktuelt - også i en skolesammenhæng, hvor skiftende tanke-systemer med patent på sandheden stadig veksler, opstår og synker i grus.

"Som at putte en firkant ind i en cirkel"

Fakta

Titel

Krisen i skolesystemet og pædagogikken

Forfatter

Hannah Arendt

Pris

250

Sider

153

Forlag

Forlaget Klim